

ACTIVITĂȚILE CU CARACTER CULTURAL-EDUCATIV PENTRU COPII ÎN BIBLIOTECA PUBLICĂ

Ana BOTEZAT,
Biblioteca Municipală
„Eugeniu Coșeriu”, Bălți

Rezumat: În conformitate cu „Linii directive IFLA/UNESCO pentru dezvoltare”, un rol important al bibliotecii publice constă în accentuarea dezvoltării culturale și artistice a comunității. Fiind un serviciu local, biblioteca publică trebuie să reflecte varietatea culturilor reprezentate în comunitate. Autorul relevă câteva tipuri de activități culturale pentru copii, axându-se pe experiența bibliotecii pe care o reprezintă.

Cuvinte-cheie: centru de cultură, activități culturale, servirea copiilor.

Abstract: According to the "IFLA/UNESCO Development Guidelines", an important role of the public library is to enhance the cultural and artistic development of the community. As a local service, the public library must reflect the variety of cultures represented in the community. The author reveals a multitude of types of cultural activities for children, focusing on the library experience it represents.

Keywords: culture center, cultural activities, serving children.

Valoarea bibliotecii publice este evaluată prin prisma serviciilor pe care le oferă comunității. Serviciile culturale constituie o categorie distinctă de servicii într-o bibliotecă publică. Conform unor studii de referință în domeniu:

- „Serviciul reprezintă orice activitate care oferă beneficii fără să presupună în mod obligatoriu un schimb de bunuri tangibile” (K.J. Blois);

- „Un serviciu este o activitate sau un grup de activități mai mult sau mai puțin tangibile, care au, de obicei, loc în momentul interacțiunii dintre consumator și prestator” (Ch. Gronroos) [3, p. 33]

Cercetătorii în domeniul marketingului cultural definesc serviciile culturale: ca „activități prestate în beneficiul consumatorilor de cultură, cu sau fără participarea lor directă, cu scopul de a le împlini anu-

mite nevoi și a le produce satisfacțiile așteptate de ei” ori ca serviciu care constă în realizarea unor manifestări la care participă, în funcție de preferințe, gusturi un anumit public în calitate de consumator [3, p. 34].

Un domeniu important al bibliotecii sunt activitățile cu caracter cultural-educativ. Activitățile culturale se proiectează în timp, la început de an calendaristic. Planificarea corectă este una din premisele eficienței domeniului cultural al bibliotecii. Un plan bine organizat trasează atât perspectiva generală, cât și căile concrete de realizare a diferitor activități culturale-educative. Procesul de planificare trebuie să prevadă diverse situații și impactul lor asupra participanților, trebuie să îmbine o acțiune concretă cu alternative, deoarece numai în acest fel procesul de planificare va fi creator. Planificarea trebuie să aibă obiective bine

conturate, care asigură succesul activității culturale. Planul activităților culturale este alcătuit din trei compartimente: activitatea/forma/denumirea; termenul/data desfășurării; locul desfășurării/responsabil [5, p. 11]. Drept surse de informații servesc bibliografiile, calendarele, datele legate de viața și activitatea scriitorilor, oamenilor iluștri, evenimentele istorice, jubileele etc. Planul trebuie să corespundă anumitor cerințe: să asigure legătura cu viața și cu realitatea, să aibă un caracter variat și dezvoltat, să prevadă caracterul rațional al formelor de lucru, să abordeze caracterul concret al subiectelor, volumul rațional și repartizarea chibzuită a activităților, să prevadă cooperarea cu școala, familia, mass-media [5, p. 11].

Formele de organizare sunt și ele variate, dar din toată aceasta varietate se pot distinge trei forme de bază: cu caracter de masă, acțiuni în cenacluri/cluburi, acțiuni de caracter individual [5, p. 11]. În cele ce urmează ne vom referi la specificul și metodologia activităților cu caracter de masă. În activitățile de acest tip este antrenat un număr mare de copii. De obicei, ei manifestă mult interes și participă cu entuziasm la manifestările culturale. Pentru participanții aceste activități constituie un mijloc important de lărgire a orizontului intelectual și cultural, de dezvoltare a imaginației, creativității, comunicării etc. Aceste activități pot avea diverse forme. Voi specifica doar câteva din ele, cât și modul lor de organizare.

Matineul este o activitate ce prezintă manifestări colective în realizarea unor obiective ce țin de creația literar-folclorică sau de o anumită tematică. În funcție de conținut și de obiective acestea pot fi consacrate creației unui scriitor sau creației populare orale, reflectând multiaspectual anumite teme [5, p. 15]. Ambele tipuri de matinee includ diferite specii literare: poezii, povestiri, snoave, ghicitori, proverbe etc. În timpul matineului participanții declamă poezii, cântă, dansează, joacă roluri din spectacole, realizează desene etc. În felul acesta se stabilesc legături între literatură, muzică, dans, pictură. Modul de organizare și desfășurare a matineelor permite utilizarea diferitor materiale: cărți, portrete, obiecte, desene animate, imprimări au-

dio și video, cât și cele mai variate elemente de surpriză, jocuri, concursuri, înscenări, recitaluri, cântece, dansuri. Un rol deosebit îl au activitățile teatralizate. Textele literare ce urmează a fi puse în scenă sunt selectate și regizate de către bibliotecar. La elaborarea scenariului se va ține seama de alegerea actorilor, a costumației și a decorului. Copiii vor fi antrenați în discuții despre roluri și decor teatral. Aceasta le va spori încrederea în forțele proprii, le va mări siguranța în acțiune. La confecționarea costumelor și a decorului pot fi implicați și părinții. În cadrul proiectului matineului se stabilesc obiectivele generale, se includ materialele pentru dotare și se descrie pe scurt algoritmul pregătirii pentru matineu. Urmează scenariul desfășurat, cu nume concrete de copii și textele ce vor fi utilizate. În mod obligatoriu, este inclus algoritmul condițiilor și al însărcinărilor pe care trebuie să le realizeze copiii pe parcursul matineului.

Medalionul literar este o formă de activitate instructivă, educativă și atractivă. Tematica și programul variază după scop, obiective etc. De obicei, presupune prezentarea unui autor și a operei sale și se organizează către anumite aniversări, jubilee etc. Alteori este generat de o întâlnire cu scriitorii sau cu eroi ai operelor literare citite. Medalionul literar se desfășoară în prezența unui anumit public, care stimulează interesul participanților, mărește exigența și simțul de răspundere al organizatorilor. De aceea se pregătește minuțios din timp și în toate componentele sale: program, mobilizare, realizare etc.

Organizarea medalionului literar presupune două etape: pregătirea și promovarea informației către categoriile interesate, organizarea și desfășurarea [5, p. 18]. Prima etapă include: identificarea echipei de participanți și atribuirea sarcinilor; pregătirea panoului/standului cu date importante din viața scriitorului; organizarea expoziției de cărți, periodice, albume, fotografii, reproduceri etc., referitoare la viața scriitorului și opera lui; promovarea anticipată a activității printr-un aviz cu text atractiv, în care se anunță tema, data și locul desfășurării (publicat atât pe panou, cât și rețele sociale) [5, p. 19].

Componentele organizaționale ale desfășurării medalionului sunt: inaugurarea activității (cuvânt de deschidere, despre participanți și organizatori, parteneri); prezentarea temei abordate; program artistic corespunzător temei și scopului [5, p. 19]. În timpul activității copiii participă prin lecturi, povestiri, recitări, dramatizări, cântece etc. Pentru medalionul literar vor fi selectați autori care, prin tematica, mesajul și specificul stilistic al operei lor, se adresează capacității de receptare a copiilor și au valențe educative și formative.

Ora poveștilor este un program, care ajută bibliotecarii să-i familiarizeze pe copii cu cartea, să le dezvolte imaginația, deprinderea de a lucra de sine stătător. Acest program conține elemente de măiestrie și artă teatrală, creație artistică, activitate literară, stimulează participarea copiilor de diferite vârste. Scopurile programului țin de familiarizarea tinerilor utilizatori cu creația populară și activitatea scriitorilor pentru copii; dezvoltarea atenției, stimularea imaginației creative, a memoriei, lărgirea orizontului de cunoștințe, a vocabularului, însușirea artei discuției, apărarea propriului punct de vedere; educarea dragostei față de aproape, de natură, a simțului echității, a frumosului prin intermediul cuvântului artistic, a capacității de participare și empatie [6, p. 1].

Organizarea „Orei poveștilor” începe cu selectarea temei, care este determinată de cerințele vitale: date remarcabile, sărbători, tradiții etc., după care urmează selectarea literaturii: culegeri de povești și povestiri, lucrări aparte etc. Important este să se ia în considerare categoriile de vârstă, or fiecare vârstă are nevoie de „povestea sa”. Pentru atingerea scopurilor propuse se utilizează metoda citirii cu voce tare, care tinde să dezvolte la copii perceperea literaturii artistice, deprinderea de a asculta și a înțelege cuvântul artistic. Metoda citirii cu voce tare include citirea expresivă a lucrării artistice de către bibliotecar sau un declamator, punerea în scenă a poveștii, comentarea celor întâmplate prin modalitatea „întrebare – răspuns”, introducerea elementului distractiv, dezbateră pe marginea înscenării în scopul aflării impresiei produse la copii și

a cultivării respectului față de frumos [6, p. 2]. „Ora poveștilor” este un program flexibil, care permite mai multe interpretări ale unei și aceleiași povești – de la simplu la complicat. În caz dacă în timpul prezentării se folosește scena teatrală, este binevenit ajutorul actorilor amatori, a muzicanților, cântăreților. Iar în cazul demonstrării poveștii în sală sau clasă, se utilizează centrul muzical sau computerul și este suficientă prezența doar a povestitorului. În această situație crește responsabilitatea lui. Fiind față în față cu auditoriul, el, citind povestea, ține în atenția sa publicul, totodată orientând spre formularea întrebărilor, comentariilor etc. Analiza conținutului poveștii include: expunerea succintă a lucrării, conversația pe marginea poveștii în timpul căreia bibliotecarul află ce sentimente le trezește copiilor, cum au înțeles ei tema poveștii, care este atitudinea lor față de personajele principale, de ce această istorie merită să fie citită [6, p. 3].

E bine ca printr-un enunț să se prezinte ideea principală a poveștii. De exemplu, povestea „Capra cu trei iezi” este o istorie despre ieduții care au suferit pentru că nu au fost ascultători. Aspectele implicării copiilor în acest program sunt foarte variate. Ei, împreună cu povestitorul, iau parte activă la citirea poveștii, la dezvoltarea subiectului, la repartizarea rolurilor etc. Un alt aspect este „desenul verbal” – „Ce episod al poveștii ai vrea să ilustrezi? În ce culori? De ce?”. Binevenit este și coloratul planșelor cu personaje din carte, care le dezvoltă copiilor imaginația și creativitatea. „Ora poveștilor” este un program complex de lucru, în care fiecare joc „de-a povestea” este altul. Fiecare grup nou de copii reacționează absolut diferit la aceeași poveste și, deci, fiecare „Oră a poveștilor” va fi unică în felul său.

Șezătoarea este una din activitățile distractive mult îndrăgite de copii, adevărată serbare în miniatură, care poate fi organizată fără un efort deosebit, de multe ori chiar fără o pregătire prealabilă, dar cu importante resurse educative [5, p. 16]. Șezătorile sunt reuniuni cu caracter cultural-educativ, care se pot desfășura cu copii dintr-o singură clasă, cu copii din clase paralele, cu copii și adulți. Ei participă cu cântece, poezii,

snoave, ghicitori, dansuri etc. Șezătoarea este cu atât mai reușită cu cât fiecare contribuie mai activ la desfășurarea programului. În funcție de scopul și de modul de organizare se conturează două tipuri de șezători:

- șezători curente – de cele mai multe ori organizate fără repetiții, având un caracter spontan. Participanții își aleg singuri ceea ce doresc să facă: să recite, să cânte, să povestească etc. Programul acestora se constituie pe loc;

- șezători de caracter festiv – ele se organizează cu prilejul unor evenimente sau pe o temă anumită [5, p. 17].

Principalele aspecte de organizare a unei șezători sunt:

- Alegerea programului, stabilirea succesiunii de desfășurare, alegerea copiilor care vor susține programul. Se va ține cont de caracterul șezătorii (dacă sunt șezători curente, programul se realizează în funcție de preferințele copiilor; dacă șezătorile au caracter festiv, programul se va alcătui în baza unui criteriu tematic);

- Cerințele de alcătuire a programului (programul va include un material variat și util; de obicei, nu se organizează repetiții speciale pentru a nu obosi participanții; excepție fac șezătorile festive unde se pot organiza repetiții cu grupuri restrânse de copii);

- Asigurarea condițiilor corespunzătoare desfășurării șezătorilor (pregătirea materialului necesar și amenajarea sălii; șezătoarea poate fi organizată în orice sală cu/sau fără amenajări deosebite sau costumație, cum ar fi în cazul unei serbări);

- Alternarea numerelor din program (în scopul menținerii interesului participanților și a atmosferei adecvate întregii activități; intercalarea/rânduirea rațională a poeziilor, cântecelor, ghicitorilor, dansurilor, scenetelor etc.; îmbinarea numerelor individuale cu cele interpretate de grupuri mici sau de către toți participanții; programul poate fi prezentat de către organizator, de către un copil ales din timp, de fiecare copil care își prezintă numărul sau fără prezentare [5, p. 18].

Principalele preocupări ale organizatorului în timpul desfășurării unei șezători sunt: animarea copiilor, menținerea atmosferei de

destindere, realizarea obiectivelor propuse; regia șezătorii ține de competența organizatorului, iar participarea acestuia poate fi directă sau indirectă, el poate prezenta un număr-surpriză, de obicei, la încheierea șezătorii. Valoarea șezătorii depinde de conținutul educativ, materialul utilizat, calitatea artistică a materialului prezentat, organizarea și antrenarea participanților [5, p. 18].

Trebuie să mai menționăm că valoarea formativ-educativă a șezătorilor se manifestă prin următoarele: cele dedicate unor evenimente din viața poporului pot trezi sentimente patriotice profunde; cele dedicate unui anotimp constituie un prilej de evocare a frumuseții naturii; șezătorile dau posibilitatea verificării și consolidării materialului însușit; îi obișnuiesc pe copii să apară în public recitând, cântând, dansând; consolidează relațiile de prietenie și ajutor reciproc între copii [5, p. 17].

Victorina. Denumirea acestei activități este de origine latină și înseamnă *biruință, victorie, triumf*. Victorina pentru copii este o competiție. Ea se constituie din întrebări bine formulate, concise și clare. Victorinile pot fi organizate ca activitate independentă în cadrul unor concursuri-victorină sau în cadrul altor activități. În funcție de conținut, victorinele sunt mixte sau tematice. Cele mixte cuprind întrebări referitoare la diverse aspecte din literatură, știință, muzică, etc. Victorinele tematice sunt consacrate vieții și activității literare, culturale, științifice a unei personalități. Pentru pregătirea victorinei se formează din timp un grup organizatoric din 4-5 copii, care stabilește obiectivele și tematica victorinei, alcătuiește întrebările și distribuie punctajul după gradul de complexitate al victorinei, pentru orice răspuns corect, identifică unul sau doi prezentatori care vor anunța întrebările, constituie juriul care va aprecia răspunsurile și va totaliza punctajul, asigură dotarea cu materiale necesare (cărți, ilustrate, fișe, hârtie, creioane etc.), anunță tematica, timpul și locul unde se va desfășura victorina [5, p. 15].

Pentru a dezvolta interesul copiilor, în aviz se indică subiectul și 2-3 întrebări. În unele cazuri poate fi indicată bibliografia. În timpul victorinei, juriul și prezentatorii

stau în fața sălii. Se anunță începerea victoriei, se dau îndrumările necesare și se prezintă membrii juriului. Prezenterii citesc pe rând întrebările, indicând, concomitent, timpul oferit pentru răspuns, care este reglementat în funcție de gradul de dificultate al întrebărilor. Juriul stabilește scara de evaluare. Se acordă maximul de puncte participantului care a dat primul un răspuns complet. Sunt notate cu puncte și răspunsurile parțiale. Câștigă persoana sau echipa care a acumulat punctajul maxim. Organizatorul are dreptul să intervină în cazul când membrii juriului apreciază subiectiv participanții. Pentru înviorarea victoriei se utilizează și alte probe cu elemente competitive. De exemplu ilustrarea cât mai rapidă și mai reușită a unui fragment dintr-un text literar, recunoașterea personajelor literare etc.

Recomandări în desfășurarea activităților culturale

Orice activitate culturală este un moment de destindere în viața copiilor prin caracterul lor distractiv, festiv, antrenant. Însă ea devine și o modalitate de evaluare a cunoștințelor dobândite prin lectură. De cei care organizează o activitate culturală depinde atât succesul ei la public, cât și realizarea unor obiective importante. O premisă de succes a desfășurării unei activități culturale o constituie următoarele oportunități:

- pregătirea unei activități culturale este un bun prilej de a pune în valoare imaginația și creativitatea fiecăruia participant. Pentru aceasta, tuturor celor ce urmează să ia parte la activitate, organizatorul le va propune să citească tot materialul aferent activității respective. Pe baza acestei lecturi, fiecare poate veni cu propuneri privind alegerea scenetei, repartizarea rolurilor, alegerea declamatorilor, realizarea decorurilor, a costumelor etc.;

- decorurile și costumele se vor realiza după posibilități. Pentru decoruri se pot folosi planșe mari din carton, pe care se vor desena peisajele adecvate, ce se vor amplasa pe fundalul scenei. Se poate renunța complet la decor, urmând ca „povestitorul” să descrie în cuvinte cadrul în care urmează să se desfășoare acțiunea. Costumele, de ase-

menea, se pot realiza cu cheltuieli minime, folosind articole de vestimentație deja existente, care, cu un mic efort de imaginație, se pot adapta la necesitățile serbării. Pentru confecționarea costumelor, se poate folosi hârtia creponată, ieftină și ușor de utilizat.

- rolurile într-o scenetă pot fi interpretate de copii de vârste diferite, iar unele roluri de bibliotecari, părinți.

- se poate renunța la unele personaje sau pasaje din scenete, dacă sceneta pare prea lungă;

- unele poezii pot fi recitate sau pot fi cântate pe melodii cunoscute. Poeziile mai lungi și acelea unde este prezent dialogul pot fi interpretate de doi sau mai mulți copii.

- selectarea poeziilor și a scenetelor ce urmează a fi prezentate la serbare se poate face fără a se ține cont de secțiunile surselor bibliografice, care au un rol orientativ. Organizatorii au deplina libertate de a decide în acest sens. Textele pot fi, de asemenea, adaptate în funcție de nivelul fiecărei grupe de copii;

- durata spectacolului pentru copii e de dorit să nu depășească 40-45 de minute pentru categoria de vârstă de la 5-10 ani, 1.00-1.20 ore pentru categoria de vârstă 11-15 ani [7, p.7].

Evident că prezentul articol nu reflectă toate activitățile destinate pentru dezvoltarea culturală a copiilor, organizate sub egida bibliotecilor. Acest subiect necesită intervenții și studii continue. Cert este faptul că în modul de organizare și stilul de desfășurare a activităților pentru copii se produc schimbări esențiale. Sugestiile de mai sus vor fi utile pentru toți acei care posedă creativitate, fantezie și marea dorință de a dărui copiilor minunata lume a sărbătorii, care le va stimula talentul și inteligența. Însă, introducând partea proprie de erudiție, de fantezie, de improvizație și ținând cont de potențialul intelectual, afectiv al grupului de participanți, de vârsta lor, de virtutea lor sufletească, veți organiza splendide activități cultural-educative, care pot fi și o formă de atragere a copiilor spre carte, lectură, bibliotecă.

Marele regizor rus K. Stanislavski afirma „că nu are importanță în care teatru și

care actori anume au participat la spectacol, principalul este rezultatul: cu ce dispoziție, cu ce gânduri a plecat publicul de la spectacol, ce influență va avea acesta asupra muncii, vieții lui de mai departe” [5, p. 7].

Iar o activitate culturală poate fi comparată cu un mic spectacol, bine regizat, având anumite obiective spre care trebuie să tindem, iar rezultatele să fie de o înaltă valoare cultural-educativă.

Bibliografie:

1. BERDIEV, Aurelia. Argument. In: M-a strigat copilăria... Chișinău: Reclama, 2007. 80 p. ISBN 978-9975-900-26-3.
2. BIBLIOTECILE publice și dezvoltarea culturală. In: Biblioteca publică. Linii directoare IFLA/UNESCO pentru dezvoltare. Chișinău: Epigraf, 2007, pp. 16-17. ISBN 978-9975-924-57-3.
3. BOTEZAT, Ana. Serviciile culturale – unul dintre elementele componente de promovare a bibliotecii. In: Biblio-info. Revistă de specialitate editată de Biblioteca Municipală „E.Coșeriu” Bălți. 2009, nr. 2, pp. 33-35. ISSN 1857-2790.
4. DICȚIONAR explicativ ilustrat al limbii române. Chișinău: Arc, Guvinas, 2007. 2280 p. ISBN 973-9243-29-0.
5. GRANACI, Lidia. Activități educative extracurriculare. In: Sărbători, obiceiuri, tradiții. Activități extracurriculare. Ghid pentru cadrele didactice. Chișinău: Epigraf, 2008, pp. 7-25. ISBN 978-9975-9535-3-5.
6. ORA poveștilor. Indicații metodice. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Chișinău, 2002. 4 p.
7. POENARU, Vasile. Prefață. In: Cartea serbărilor școlare: scenete și poezii pentru serbări la clasele 1-8. București: Editura Coresi, 2005, pp. 5-7. ISBN 973-608-731-X.
8. ȘĂINEANU, Lazăr. Dicționar universal al limbii române. Chișinău: Litera, 1998. 1362 p. ISBN 9975-74-082.0.